

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput I. Occasione defuncti, qui sese damnatum, inter solemnes
exsequias a feretro proclamat, in solitudinem secedere Bruno statuit, alios
in idem propositum attrahit, iterque cum his ad Hugonem, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
FRANCISCO
A PUTEO.
b

stremus viros, sic a virtute dictos, non quidem viatores, cum Veritas dicat: Neminem salvaveritis in via *b*; sed gloriosos, scilicet in gloriam jam receptos, et de sua immortalitate securos; et parentes nostros spirituales, quorum fidem et opera imitari debemus, et quorum doctrina et exemplis Deo geniti sumus, secundum illud Apostoli: Per Euangelium ego vos genui *c*. In generatione sua, id est, secundum ea, quae fecerunt in vita sua.

id est, gloriosa eorum facta ad Dei honorem narrare debemus:

2 Homines divites in virtute. Nam virtutes verae divitiae sunt, quae violenter auferri non possunt. Pulchritudinis studium habentes, per veram fidem et debitam ordinationem cogitationum, affectionum, et operum. Pacificantes, id est, pacem habentes et facientes in domibus suis. Quorum corpora in expectatione pacis perfectae, quae dabitur in resurrectione, sepulta sunt: et laudem eorum nunciat Ecclesia, eorum videlicet exempla, et gloriosa facta narrando ad Dei honorem et aliorum informationem. Hoc est enim illud iuge Sacrificium, quod in Dei Ecclesia sine intermissione offertur. Sacrificium acceptabile, holocaustum pingue, non hircorum aut vitulorum, sed laudis; dum scilicet laudatur Deus in Sanctis suis ab homine, quem creavit, quem redemit, cui et regnum caeleste promisit. Hoc est Sacrificium Deo gratum, creditibus vero utile et necessarium. Necessarium quidem, quum per prophetam Dominus dicat: Immola Deo Sacrificium laudis *d*. Ei vero gratum et acceptabile, quia Sacrificium laudis (inquit) honorificabit me *e*. Nobis autem utile, quia illic ostendam illi salutare Dei, Christum scilicet, qui caput est omnium Sanctorum, et merces eorum.

hinc ad S. Brunonis gesta praedicanda se aliosque exstimulat biographus.

3 Laudemus igitur, dilectissimi fratres, Dominum in Sanctis ejus: et praecipue in hoc beatissimo patre nostro Brunone, cujus hodie festivitas agitur, qui nos in Christo genuit: qui vitae viam nobis in eremo preparavit, et vivendi normam suo exemplo monstravit. Et quamvis eum, ut dignum est, laudare non sufficimus, ab ejus tamen laude cessare non debemus. Exaltemus itaque eum et laudemus, quantum possumus, quia major est omni laude. Narremus mirabilia ejus, quae fecit: annunciemus inter gentes opera ejus, ut ex eis glorificetur Deus, et ut nos eum, quem patrem habere meruimus in terris, socium et confratrem, ejus nos adjuvantibus meritis et precibus, habere mereamur in caelis.

ANNOTATA.

- a Ecclesiastici 44, v. 1.
b Ita fere Luca 10, v. 4.
c Ad Corinthios 4, v. 13.
d Psalmo 49, v. 14.
e Psalmo 49, v. 25.

CAPUT I.

Occasione defuncti, qui sese damnatum, inter solemnes exsequias a feretro proclamat, in solitudinem secedere Bruno statuit, alios in idem propositum attrahit, iterque cum his ad Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, suscipit.

Temporibus Gregorii septimi, Romani Pontificis *a*, et Henrici quarti imperatoris *b* circa annum salutis nostrae octogesimum secundum supra millesimum, quum in Parisiensi civitate solenne floreret studium, abundans tum multitudine scholarum et perquam copiosa caterva doctorum solemni in omni doctrinarum genere, tale in ea contigit horrendum et memorandum spectaculum. Quidam enim solennis doctor, inter caeteros doctores praecipuus, scientia et moribus excellenter ornatus, ac praeter caeteris honoratus, gravi quadam infirmitate praeventus, lecto decumbens, vitae suae diem clausit extremum. Cui cum solennes de more pararentur exequiae, ad eum honorandum convenit magistrorum, studentium, et quorundam civium multitudo copiosa. Quibus comitantibus et funus prosequentibus, defuncti corpus ad ecclesiam, in qua sepultura dandum erat, delatum est. Cumque ab invitatis ecclesiasticis, qui tunc aderant, defunctorum solitum decantaretur Officium, quum ventum est ad eam lectionem, quae incipit, Responde mihi, surrexit, qui erat mortuus, et erecto paululum capite, resedit in feretro, cunctisque videntibus et audientibus, ac praenovitate rei stupentibus, alta, licet horrenda, voce clamare cepit et ait: **IUSTO DEI JUDICIO ACCUSATUS SUM.**

Inter exsequias, tribus continuis diebus funeri suo habitas, primo se accusatum, a b

3 Quo dicto, iterum recubuit. Illi vero, qui haec audierant et viderant, non modicum nec immerito territi, decreverunt consulte quidem et provide, sepulturam ejus in crastinum differendam, rei exitum praestolantes. Die itaque sequenti quum tantum spectaculum jam fuisset in tanta civitate divulgatum, ad dictam ecclesiam convenit maxima et quasi innumerabilis utriusque populi multitudo. Ubi reinceptis et inde continuatis exequiis, dum ventum est ad eundem lectionis initium, idem defunctus, ut pridie, de loculo, in quo mortuus jacebat, exiliens, dixit: **IUSTO DEI JUDICIO JUDICATUS SUM.** Et hoc dicto, intra feretrum iterum se recepit; unde crevit inter astantes admiratio non parva. Quia tamen ex hoc nondum fuerant de ejus reprobatione certi; cum verba illa accusatus sum et judicatus sum, possent etiam in bonam partem interpretari, tanquam ipse primo injuste fuisset ante tribunal Christi ab eo, qui perdere cuncta festinat, indebite accusatus, et inde justo Dei iudicio ab ejus calumniosa accusatione liberatus, cunctis

secundo judicatum.

A cunctis placuit et in sequentem tertium diem ejus sepulturam proferre.

ac tertio da-
mnatum, do-
ctor Parisien-
sis boni nomi-
nis, ad tem-
pus rediit
e feretro pro-
clamat.

6 Tertia itaque die factus est concursus nimis virorum et mulierum, ita ut pœne tota civitas ad tam mirandum Dei iudicium agnoscendum conflueret. Et ecce, cum priore more exequiæ continuarentur et fierent, surrexit jam tertio idem defunctus, et voce valida, cunctis mortalibus metuenda, dixit: *Iusto Dei iudicio CONDEMNATUS SUM.* Quæ vox, tam stupenda et horrenda, et a seculo inaudita, omnes, qui astabant, pœne exanimis reddidit. Qui tamen omnes, eum tanquam a Domino reprobatum, et ejus justo iudicio (ut ipse idem attestatus erat) condemnatum, omni Ecclesiæ suffragio, necnon et ecclesiastica sepultura indignum iudicantes, in sterquilinio sepeliri fecerunt. *c.* Unde cum in Parisiensi et cæteris vicinis ecclesiis quarta lectio in agendis justis defunctorum incipiat per *Quantas habeo iniquitates, omisissis verbis seu dictionibus illis prioribus, Responde mihi, fertur a nonnullis, quod dicta verba fuerunt ex tunc inde deleta ob perpetuam et indelebilem tam expavendi iudicii memoriam d.*

Horrendo spe-
taculo inter cæteros doctores beatus Bruno,
natione Teutonicus ex civitate insigni et regia
Agrippina Colonia, de parentibus, non tam ge-
nere quam virtute claris et nobilibus ortus e,
Remensis ecclesiæ canonicus, doctor et schola-
rium Parisiensium magister *f.* Doctor utique in
divinis præcipue literis, ut ejus scripta testan-
g. eruditissimus et præ cæteris honoratus.
Qui ex his tam insolitis, tam horribilibus, et
totiens iteratis vocibus salubriter territus, et
quasi consternatus, vocatis nonnullis ex sibi
magis familiaribus sociis et discipulis (inter
quos erant magister Lauduinus, qui post eum
primus Prior Carthusiæ fuit, duo Stephani, unus
Burgensis, alter Diensis, ambo canonici sancti
Rufi secus Valentiam Allobrogum, Hugo Capel-
lanus, et duo laici (Andreas scilicet et Guarinus)
ait *h.* Frequenter, cum Apostolum legeremus,
audivimus, nunc vero etiam experimento didi-
cimus, fratres mei in Christo dilectissimi et
desiderantissimi, quam incomprehensibilia sint
iudicia Dei et investigabiles viæ ejus.

Horrendo spe-
taculo inter-
est Bruno, qui,
hinc compun-
ctus, vocatos
ad se quos-
dam amicos

7 Aderat autem tunc huic tam horrendo spectaculo inter cæteros doctores beatus Bruno, natione Teutonicus ex civitate insigni et regia Agrippina Colonia, de parentibus, non tam genere quam virtute claris et nobilibus ortus e, Remensis ecclesiæ canonicus, doctor et scholarium Parisiensium magister *f.* Doctor utique in divinis præcipue literis, ut ejus scripta testantur *g.* eruditissimus et præ cæteris honoratus. Qui ex his tam insolitis, tam horribilibus, et totiens iteratis vocibus salubriter territus, et quasi consternatus, vocatis nonnullis ex sibi magis familiaribus sociis et discipulis (inter quos erant magister Lauduinus, qui post eum primus Prior Carthusiæ fuit, duo Stephani, unus Burgensis, alter Diensis, ambo canonici sancti Rufi secus Valentiam Allobrogum, Hugo Capellanus, et duo laici (Andreas scilicet et Guarinus) ait *h.* Frequenter, cum Apostolum legeremus, audivimus, nunc vero etiam experimento didicimus, fratres mei in Christo dilectissimi et desiderantissimi, quam incomprehensibilia sint iudicia Dei et investigabiles viæ ejus.

prolicia ora-
tione, quæ hic
recitatur,

8 Hunc enim defunctum, dum adhuc viveret, et vidimus et cognovimus, virum utique humana sapientia doctum, virtutibus (si tamen veræ in talibus virtutes sint) ac moribus ornatum, et secundum exteriorem sapientiam castum, prudentem, pudicum, domui suæ bene præpositum, et ab omnibus honoratum, ac magno in precio habitum, nunc vero ex ore ejus audivimus, justo Dei iudicio esse condemnatum. Justo quidem, quoniam justus Dominus et justitias dilexit, cuius propterea iudicia non possunt esse nisi justa, licet plerumque et ut plurimum occulta sint, Justo, inquit, Dei iudicio condemnatus sum. Vox profecto terribilis et metuenda; quæ, o utinam, sonaret jugiter in auribus nostris, et cordis intima penetraret, ut eum, cujus iudicium effugere non possumus, timeremus, et timendo fugeremus a ventura ira, et salutis, dum tempus est, quaereremus opportuna media! Consideremus, quaeso, fratres mei, quid isti nunc in inferno prodest tanto labore quæsitâ scientia, cum continua et perpetua labore cæcitate et ignorantia? Quid divitiæ, cum nec guttam aquæ ad refrigerandam linguam habere valeat? Quid honores, quid delitiæ? cum tot nunc cogatur

subire tormenta, quot in mundo habuit oblectamenta.

9 Vidimus corpus ejus nunc sine honore sepeliri in sterquilinio, cogitemus, animam ejus sepultam esse in inferno, æternis incendiis cum impiis æternaliter cruciandam; ubi vermis eorum non morietur, et ignis non extinguetur; ubi ardor incomparabilis, fetor intolerabilis, dolor interminabilis. Ubi quaerent homines mortem, nec invenient. Nam tunc mors immortalis erit, quæ depascet eos, non ut moriantur, sed ut ad pœnas iterum renoventur. Quid igitur faciemus? Ad ejus consilium fugiemus? Omnes enim nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit; nec est, qui faciat bonum, non est usque unum. Omnes peccavimus, injuste egimus, iniquitatem fecimus. Omnes nos filii iræ sumus, pari propterea pœna digni, nisi nos inde eripiat misericordia Christi. Quid faciemus? Nonne et omnes simul peribimus? Nonne, si huic non pepercit, nec angelis peccantibus, nec ramis naturalibus, putamus, quod neque parcat et nobis? Putamus, quod sit abbreviata manus ejus, ut ultra misereri non possit? Aut quod continebit in ira sua misericordias suas? *E* Absit.

AUCTORE
FRANCISCO
A PUTEO.
potissimum-
que e variis

10 Quid igitur faciemus? O fratres mei, in re tam perplexa, tam ardua, et tam gravi, ne in viribus propriis confidisse videamur, quaeramus consilium. Non a Judæis, qui in sola legis observatione justificari se credunt. Non a Græcis et antiquis eorum philosophis, qui in sua virtute confidunt. Non a cæteris sæculi hujus conquistatoribus et sapientibus, qui ignorant, quæ Dei sunt; sed potius ab iis, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. Consulamus igitur primo advocatum nostrum, quem habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, qui est propitiatio pro peccatis nostris, et, quid dicat, audiamus. Quoniam, inquit, impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei, pœnitentemini et credite Evangelio *k.* quia nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis *l.* Audiamus et Domini præcursorem Joannem, de quo scriptum est, quod inter natos mulierum non surrexit major eo *m.* Ipse enim prædicans in deserto Judææ baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, ait: Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum caelorum *n.*

sacra Scri-
pturæ locis
est hausta,

11 Et iterum ad Phariseos et Saduceos: Genimina (inquit) viperarum quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite igitur dignos fructus pœnitentiæ *o.* Audiamus etiam principem Apostolorum Petrum dicentem in Actibus Apostolorum ad populum Judæorum: Pœnitentemini et convertimini, ut deleantur peccata vestra *p.* Et iterum, quum quidam ex eis compuncti corde dicerent ad Petrum et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vice omnium respondit: Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti *q.* Hinc Propheta ait: Si pœnitentiam egerit gens ista a malo suo, quod locutus sum adversus eam; agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei *r.* Et Sapiens: Si pœnitentiam (inquit) non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum *s.* Hoc itaque sanum est et salubre consilium, fratres mei, si Dei justam vindictam et tremendum ejus iudicium effugere volumus, ut pœnitentiam agamus, et lachrymis

k

l

m

n

ad pœniten-
tiam,

o

p

q

r

s

AUCTORE
FRANCISCO
A PUTEO.

canque abs-
que dilatione

t
peragendam,
vehementissi-
me hortatur,

C
magistroque
Lauduino, lo-
cum in mun-
do, peccandi
periculis

u

lachrymis peccata purgemus. Hæc namque est via, quæ ducit ad vitam. Hæc secunda post naufragium tabula, per quam peccatores salvantur, et per quam Deus ad misericordiam inclinatur.

12 Propterea, dilectissimi, abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, suscipiamus in mansuetudine insitum verbum, quod potest salvare animas nostras. Convertamur ad Dominum, et miserebitur nostri, quoniam benignus est et præstabilis super malitia; nec vult mortem peccatorum, sed magis ut convertantur et vivant. Nec converti differamus in crastinum; quia, qui pœnitentibus veniam spondit, peccantibus diem crastinum non promisit. Unde qui congruum pœnitentiæ tempus perdunt, frustra ante regni januam cum precibus veniunt. Quibus per Salomonem Dominus ait: Vocavi, et renuistis; extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsanabo, quum vobis, quod timebatis, advenerit. Quum venerit repentina calamitas, et interitus,

B quasi tempestas, ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia; tunc invocabunt me, et non exaudiam; mane consurgent, et non invenient me t.

13 Simus igitur factores verbi hujus, et non auditores, fallentes nosmetipsos. Imitemur saltem Ninivitas illos, qui conversi sunt in prædicatione Jonæ, et prædicaverunt jejunium, et involuti sunt saccis, et egerunt pœnitentiam. Et vidit Dominus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, et misertus est super malitia, quam locutus fuerat ut faceret eis, et non fecit. Sic et nos faciamus; quia major est, quam Jonas hic, qui ait: Pœnitementi et credite Evangelio. Aperiamus pulsanti, vocantem sequamur. Quid dico vocantem, immo certe trahentem et cogentem intrare. Non enim vox ista, quam nunc audivimus, facta est propter eum, qui defunctus est, quia, quamvis sit apud inferos pœnitentia, sera tamen, et infructuosa, sed propter nos, ut nobis vox ipsa proficiat, quos adhuc divina patientia longanimitè expectat. Non igitur ultra de die in diem differamus: quia, qua hora Dominus venturus sit, ignoramus, nec incertam mortis horam prævidere valeamus.

14 His auditis, unus ex astantibus, magister scilicet Lauduinus, natione Tuscus, ex civitate Luca, vir utique doctus et timoratus, ait: Magister bone, jam scimus, quia verax es, et legem Dei in veritate doces; verba enim tua verissima sunt, quia Dei iram et justam indignationem effugere non poterimus, nisi lachrymis peccata purgemus. Verum quia scriptum est, quod omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vite u; quis, quaeso, innocens inter malos tutus vivere aut dignos pœnitentiæ fructus agere potest, ubi superbia instat, avaritia enervat, luxuria inquinat? Ubi lites, contentiones, æmulationes, oblocutiones, invidia? Ubi fiunt latrocinia, perpetrantur homicidia, falsa profertur testimonia, committuntur adulteria, incestus, fornicationes, sacrilegia, veneficia, et similia? Ubi perit in conversatione simplicitas, in societate charitas, in actione justitia, in locutione veritas, et in proximorum necessitate pietas? Ubi denique refrixit charitas

et superabundavit omnis iniquitas, teste Propheta, qui ait: Non est misericordia, non est veritas, non est scientia Dei in terra x. Aspexit illam, et ecce, vana erat, et cælos, et non erat lux in eis. Vidi montes, et ecce, movebantur, et omnes colles turbati sunt. Intuitus sum, et ecce, non erat justus, et omne volatile cæli recessit y.

15 Unde difficile videtur, immo pœne impossibile, mundum quemquam et ab omni peccato liberum, in mundo posse vivere aut dignos in eo agere fructus pœnitentiæ. Nam, ut Augustinus ait, inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat z. Nilque prosunt lamenta, si replicantur peccata. Et vulnus iteratum sanatur tardius. Et Gregorius: Qui, inquit, admissa plangit, nec tamen deserit, pœnæ se graviori subjicit; unde ad veram pœnitentiam aa necessario requiritur, ut peccatorum causæ penitus excidantur. Et propterea si ad hunc pœnitentiæ perfectæ gradum pervenire volumus (quia mundum istum sensibilem, quem cernimus, quamdiu in carne vivimus, omnino deserere non possumus) necesse est, ut saltem, quæ in mundo sunt, omnia penitus relinquamus, dicente Domino: Omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus bb. Et iterum ad adolescentem de vita æterna interrogantem: Si vis (inquit) perfectus esse, vade, et vende omnia, quæ habes, et da pauperibus, et veni, sequere me cc.

16 Qui, cum hæc audiens tristis accessisset, ait ad discipulos Dominus: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum dd. Hinc ait Sapiens: Qui confidit in divitiis, corruet ee; et qui festinat ditari, non erit innocens. Et iterum: Si dives fueris, non eris immunis a delicto ff. Nam qui volunt divites fieri (inquit Apostolus) incidunt in laqueum diaboli gg. His igitur omnibus, juxta Domini consilium calcatis, distractis et pauperibus erogatis, Christum sequamur et imitemur. Qui, cum dives esset, egenus factus est, ut nos ejus ditaremur inopia. Et quia, doctissime Magister, te docente, veritatis viam et justitiæ semitam agnovimus, cum periculosum sit, vicino serpente dormire, et inter flammillas illæsis pedibus ambulare difficile, restat, ut locum nobis inquiramus, in quo, licet in mundo, quasi sine mundo ab hominum consortio separati, peccata nostra deslere et pœnitentiæ dignos fructus facere valeamus. Doce nos igitur, quaeso, et locum talem nobis ostende, et quicquid inde decreveris, faciemus. Nam salus nostra in manu tua est.

17 Ad hæc beatus Bruno respondit: Viri fratres et patres, audite, non me, sed mecum simul audiamus, inquam, illum summum secretorum Dei conscium, et Prophetam eximium David, cui Dominus incerta et occulta sapientiæ suæ manifestavit, Audiamus primo, quid dixerit, audiamus deinde, quid fecerit. Ipse enim tunc, sicut et nos nunc, contristatus in exercitatione sua, et conturbatus a voce inimici et a tribulatione peccatoris, dixit: Cor meum conturbatum est in me, et formido mortis cecidit super me; timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebræ. Et dixit: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo et requiescam? Deinde subjecit, et ait: Ecce, elongavi fugiens, et mansi in solitudine hh. Ecce inquit,

D

x

y

abique pleno,

z

aa

E

bb

cc

agenda pœnitentiæ aptam, assignari postulat.

dd

ee

ff

gg

F

in solitudine, utpote quam variis iterum adductis

hh

A inquit, elongavi ab omni occasione et circumstantia peccatorum, et mundum istum mente et corpore fugiens, et mansi perseveranter, non in civitate, sed in solitudine. Ille enim fugiens se elongat (ut Gregorius ait) qui a turba desideriorum terrenorum in altam Dei contemplationem se sublevat: manet vero in solitudine, qui perseverat in remota mentis intentione. Unde idem Propheta, ut Dei virtutem et Dei gloriam videre mereretur, se solitudinis locum petiisse testatur, dicens: In terra deserta, et in via, et in aquosa, sic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam *ii*.

ii
e sacra Scriptura locis,

18 Solitudo namque est via, quae ducit ad vitam; ubi pro terrenis caelestia, pro transitoriis mutantur aeterna. Haec est locus poenitentiae, via iustitiae, semita gratiae, scala gloriae. Haec est, inquam, scala illa, quam vidit Jacob in solitudine in terra stantem et caelum tangentem: quae homines vehit in caelum, et angelos ad nostrum recipit auxilium. Haec est virtutum nutrix, patientiae custos, purissimae simplicitatis magistra, et fraudulentae duplicis ignara.

B Haec est quies laborantium, consolatio mœrentium, et in aestu refrigerium, in qua est turris David aedificata cum propugnaculis, ex qua mille clypei pendent, et omnis in ea armatura fortium. In qua est campus divini certaminis, angelorum spectaculum, et palestra viriliter dimicantium luctatorum. In qua Adam tamdiu salvus fuit, quamdiu solus mansit. Data vero ipsi in auxilium muliere, mox cecidit. Unde raptus est Enoch in solitudinem paradisi, ne malitia immutaret cor ejus. In qua Abraham, dum solus sederet subtus ilicem Mambrae, tres vidit, et unum adoravit. In qua Jacob, dum, praemissis omnibus, solus manet, benedictione simul et nominis mutatione felix efficitur, plus assecutus uno momento solus, quam toto vitae suae tempore comitatus.

virorumque sanctorum,

19 Moyses, cum minasset gregem ad interiora deserti, Dominum in ardenti rubo videre et audire meruit dicentem sibi: Solve calcamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est *kk*. Cui nunquam, nisi cum solus esset, Dominus apparuit. David, ad deserta fugiens, Saulis evasit insidias. Hieremias poscens aquam dari capiti suo, et oculis suis fontem lachrymarum, ut lugeret interfectos populi sui: locum quoque, ubi se tam sancto possit in opere liberius exercere postulat dicens: Quis dabit mihi diversorium viatorum in solitudine *ll*, tanquam hoc ei in civitate facere non vacaret, hoc modo indicans, quod impedirent socii gratiam lachrymarum. Quin etiam, cum dixisset: Bonum est praestolari cum silentio salutare Dei, addidissetque: Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua, adjecit et ait: Sedebit solitarius et tacebit, quia levabit se supra se *mm*. Helias, in monte ad ostium speluncae, solus, Dominum transeuntem agnovit. Et Heliseus duplicem ejus spiritum, dum tolleretur, accepit. Joannes Baptista, ab utero spiritu Sancto repletus, nec mirabili nativitate, nec parentum sanctitate securus, frequentiam hominum tanquam periculosam fugiens, solitudinis deserta petiit, ubi quid virtutis, quidve meriti acquisierit, baptismus Christi, et pro iustitia mors suscepta monstravit. Talis enim factus est in solitudine, ut dignus esset lavantem omnia Christum, solus lavare, et pro veri-

mm

tate nec carcerem, nec mortem declinare.

20 Quid plura? Jesus Christus Dominus noster, cujus virtus nec secreto juvari, nec publico poterat impediri, ductus est in desertum, non dubium, quin a spiritu suo, ut temptaretur a diabolo. Christus idem, relictis turbis, ascendit in montem solus orare. Christus in deserto turbas pavit, suo exemplo nobis, quantum solitudo prosit, insinuans. Sancti etiam et venerabiles patres, Paulus, Antonius, Hilarion, duo Macharii, Eulalius, Arsenius, Evagrius, Basilus, Benedictus, et caeteri nobis innumerabiles, quantum in solitudine profecerint, vos ipsi considerate. Et probabit, suavitates psalmodiarum, studia lectionum, fervores orationum, subtilitates meditationum, excessus contemplationum, baptismata lachrymarum, magis nulla re, quam solitudine posse juvari. Hinc est, quod de peccatrice anima, quam cupit ad se Dominus revocare, Propheta ait: Adducam eam in solitudinem, et ibi loquar ad cor ejus *nn*. De ea vero, quae carnis vinculis absoluta, aeterna gaudia intrare meruit, in Canticis dicitur: Quae est ista, quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? *oo* Quae non invenitur per vicos aut plateas civitatis, sed in solitudine. Igitur, fratres mei, oremus Deum, ut nobis locum talem dignetur ostendere, in quo, quae jam, eo inspirante, mente concepimus, possimus opere perficere.

AUCTORE FRANCISCO A PUTEO. ac ipsiusmet Christi exemplis laudet, secedendum insinuat.

nn

E

oo

21 Facta itaque oratione, duo Stephani, Burgensis et Diensis, canonici, dixerunt: Patres et praecipuos venerabiles, non longe a civitate Valentia, cui cohaeret monasterium nostrum sancti Rufi *pp* prope fluentem Rhodani, in confinibus diocesis Diensis, unde alter nostrum originem duxit, est civitas alia Gratianopolitana, sic dicta vel quia sub Gratiano imperatore condita, vel ab etymologia nominis, quasi gratiosa, nobilis et populosa. Et in ea est Beatus Hugo, ejusdem civitatis episcopus, qui ante sui assumptionem ad episcopalem dignitatem, erat canonicus ecclesiae Valentianae oriundus de Castro novo super flumen Isaram, quod quatuor dumtaxat miliaribus a civitate distat *qq*. Quem nos ipsi, et vidimus et cognovimus virum utique Sanctum, justum et rectum ac timentem Deum.

dumque e duobus Stephanis, Burgensi ac Diensi, loca deserta.

pp

qq

22 Si enim laudatur castitas, quis illo mundior? Si sermonis veritas, quis in loquendo cautior? Si Dei charitas, quis ferventior? Si proximi, quis benignior? Si humilitas, quis dejectior? Si eleemosyna, quis largior? Si oratio, quis devotior? Si lachrymarum flumina, quis in illis effusior? Si contemplatio, quis sublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circumspectior? Si temperantia, quis moderantior? Exceptis iis, quae clero et plebi per eum bona advenerant. Hic itaque habet in diocesi sua montes altissimos, et in eis deserta loca quam plurima ab omni hominum transitu et consortio separata, ad hanc poenitentiam arctam peragendam propterea optime disposita. Cumque ipse exemplo suo et doctrina homines ad poenitentiam invitet et trahat, si ad eum libet accedere, locum, quem quaerimus, poterimus ab eo faciliter impetrare. Pius enim, benignus et misericors est. Qui et in adventu nostro gaudebit et voti compotes faciet. Nos quoque vos in via dirigemus, quam et novimus et frequenter ambulavimus.

F poenitentibus conventientia, in diocesi Gratianopolitane montibus esse intellexit.

25 Tunc Hugo, quem cognominabant Capellanum,

AUCTORE
FRANCISCO
A PUTEO.
sequi ad hanc
petenda par-
vatum offert
Hugo Capel-
lanus

rr

ss

quibus debeat
esse peniten-
tia, Andreas
et Guarino
laicis,

B

id penitentibus,
exponit,

C

II

uu

lanum, eo quod solus sine canonico aut pasto-
rali beneficio sacerdotio sacellani inter eos fun-
geretur rr, ait : Audivi certe plura de viro hoc,
cujus fama jam ubique redolet, quia vir Dei et
sanctus est, salutem animarum sitiens. Qui
propterea, quia charitas, qua ipse plenus est,
numquam excidit, nos libenter (ut spero) acci-
piet. Et quamquam ego jam senex sum et debi-
lis, et via haec arcta est, et difficilis, quia tamen
arcta via ducit ad vitam, lata vero ad perditio-
nem, cum nulla sit atas ad poenitentiam sera,
dicente Domino : Quaecumque hora ingemuerit
peccator, non recordabor amplius iniquitatum
ejus ss. Qui et reddi jussit singulis in vinea sua
laborantibus denarios singulos, novissimis sicut
et primis; si decreveritis illuc accedere, et hanc
viam aggredi, et ego sequar, et quocumque
perrexeritis, pergam. Et quaecumque vos terra
repperit, me recipiet, ibique locum capiam
sepulturae, solaque mors nos ab invicem sepa-
rabit.

24 Haec audientes reliqui duo, Andreas scilicet
et Guarinus, pariter dixerunt. Nos semper
audivimus, et ex auditu credimus, quia beni-
gnus est et misericors Deus, et praestabilis super
malitia. Qui neminem vult perire, sed omnes
potius salvos facere, et ad agnitionem veritatis
venire. Apud quem non est personarum acceptio,
sed in omni gente, qui fecerit voluntatem
ejus, acceptus est illi. Et quamquam nos ambo
litteras ignoramus, Christum tamen, et hunc
crucifixum, fide novimus, sine quo omne scire
nescire est. Et quicquid Ecclesia credit, firmiter
credimus, et simpliciter confitemur, sperantes
in hac fide salvari, et remissionem peccatorum
accipere per verbum ejus. Vellemus tamen in-
formari, cum Dominus per plusquam prophe-
tam suum nos admonet, ut faciamus dignos
poenitentiae fructus, quales sint isti digni
fructus. Quibus beatus Bruno respondens, Poe-
nitentia (inquit) est arbor, quam in medio Ec-
clesiae suae plantavit caelestis Agricola. Cujus
radix est contritio cordis, rami sunt opera bona,
folia, confessio integra, fructus vero, satisfac-
tionis poena.

25 Unde ille facit poenitentiam, sed non
dignos fructus, qui tantum dolet de commissis.
Ille vero agit poenitentiam et fructus, sed non
dignos fructus, qui et dolet, et in parte satisfacit.
Sed ille facit dignos fructus, qui in dolore
cordis tantum affligitur per poenam, quantum
deliquit per culpam, secundum illud Apocalyp-
sis : Quantum se glorificavit, et in deliciis fuit,
tantum date ei tormentum et luctum II. Et in
Deuteronomio : Pro mensura peccati erit et pla-
garum modus uu. Unde non solum fructus poe-
nitentiae admonet esse faciendos. Nam hoc justitia exigit
(ait Gregorius) ut, si quis in culpam lapsus est,
tantopere a se debeat licita abscondere, quanto
se noverit illicita perpetrasse. Non igitur ultra
negligamus, fratres mei dilectissimi, poeniten-
tiae tempus, nec ultra de die in diem differamus.
Quia, qua hora Dominus venturus est, ignora-
mus, et nemo nostrum scit, utrum amore, an
odio dignus sit. Jam securis ad radicem arboris
posita est. Jam iste, quem viventem cognovi-
mus, ut ex ejus ore jam frequentes audivimus,
justo Dei judicio damnatus est aeternis crucia-
tibus datus.

26 Quid igitur faciemus nos peccatores et
miseri, qui ex operibus, quae fecimus, justificari

non possumus? Nunquid personarum acceptor
est Deus? Absit. Non est enim apud Deum trans-
mutatio, aut vicissitudinis obumbratio, sed
quibus vult, miseretur, et quos vult, indurat.
Quid, inquam, aliud faciemus, nisi ut fugiamus
a ventura ira? Dedit enim Dominus metuenti-
bus se significationem, ut fugiant a facie arcus.
Hinc et propheta ait : Fugite de medio Babylo-
nis, ut salvet unusquisque animam suam xx; et
iterum : Recedite de medio Babylonis, et de
terra Chaldaeorum egredimini, et estote quasi
haedi ante gregem yy. Et iterum : Fugite, sal-
vate animas; et eritis quasi miricæ in deserto zz.
Item alius propheta : Oh, Oh, Oh, fugite de terra
Aquilonis, quoniam in quatuor ventos caeli di-
persi vos aaa. Et beatus Job : Fugite, inquit, a
facie gladii, quoniam iniquitatum gladius est, et
scitote esse judicium bbb. Et sponsa in Cantico
ad sponsum : Fuge, dilecte mi, et assimilare
capreae, hinnuloque cervorum, super montes
aromatum ecc. Quid, inquam, aliud hortantur
omnes isti, nisi ut mundum istum contemnendo
fugiamus? Qui recte per Babylonem et Aquilo-
nem designatur. Nam Babylon interpretatur
Confusio; ab Aquilone vero pandetur omne
malum.

27 Fugiamus igitur, quia eum non melius
quam fugiendo superamus. Fugiamus, inquam,
non sicut Jonas, a facie Domini, sed ad ipsum
Dominum, ubique praesentem, humiliter depre-
cantes, ut per suam misericordiam avertat a
nobis indignationem suam, quam juste merui-
mus, ne et nos omnes cum isto et caeteris impiis
pariter pereamus ddd. Haec dicens tam ipse,
quam qui aderant caeteri, lachrymas ultra con-
tinere non valentes, flevit pariter, et pro-
strati in terram levaverunt voces suas dicentes :
Domine Deus omnipotens, cujus misericordia
omne superexcedit judicium; qui non lataris in
perditione morientium, sed eis potius poenitendi
tempus concedis et spatium, qui Abraham ser-
vum tuum de terra sua et de cognatione sua et
de domo patris sui exire praecipisti, qui popu-
lum tuum in manu potenti eduxisti de terra
Aegypti, qui vere poenitentibus veniam promi-
sisti, extende super nos, quaesumus, misericor-
diam tuam, et mittere digneris sanctum angelum
tuum de caelis, qui doceat nos, quid agere de-
beamus, et dirigat nos in via justitiae, et in
semitis mandatorum tuorum, et locum, quem
elegeris, nobis ostendat; in quo tibi digne ser-
vire, mundi hujus pericula evadere, et dignos
poenitentiae fructus facere valeamus.

28 Defende nos, Domine, ab insidiis inimi-
corum nostrorum, qui festinant cuncta perdere,
et non intres in iudicium cum servis tuis; sed
per meritum passionis Jesu Christi filii tui
Domini nostri ab omnibus peccatis expiatis, fac
nos post hujus vitae exitum, ad eum, qui via,
veritas et vita est, ab omni poena liberos feliciter
pervenire, Dominum nostrum Jesum Christum
qui tecum in unitate Spiritus Sancti vivit et re-
gnat Deus per omnia secula seculorum. Cumque
respondissent omnes Amen, surgentes inde,
uno animo eademque sententia vendiderunt et
pauperibus dederunt omnia sua, et valedicentes
omnibus suis charis et notis, Spiritu Sancto
ducti venerunt, licet longa et laboriosa via, an-
gelo Domini eos antecedente, dirigente et pro-
tegente, ad memoratum beatissimum Hugonem
Gratianopolitanum episcopum ecc.

D
hosque simul
ac alios ad
virtutem il-
lam

xx

yy

zz

aaa

bbb

ccc

E

vehementius
adhuc incen-
dit.

ddd

F

iterque cum
omnibus tis-
dem Gratia-
nopolim ver-
sus arripit.

eee

ANNOTATA.

A

ANNOTATA.

a Sanctus hic Pontifex ad S. Petri Cathedram anno 1075 fuit electus, annoque 1085 obiit, uti ad 25 Maji diem, quo colitur, Romanoque inscriptus est, in *Comment. Vitæ ejus prævio doctum*.

b Henrico patri anno 1086 successit, annoque 1106 vivere destit, uti ad utrumque hunc annum Pagius in *Criticis aliisque scriptores docent*.

c Quid de tota illa luctuosa damnati historia sentiendum sit, colligere potest studiosus lector ex iis, quæ in *Commentario prævio* § 10 et *tredecim sequentibus fuisse in rem illam disputata sunt*. Notet interim inprimis, horreni prodigii narrationem, a Puteano hic suppeditatam, a narratione, quam concinnata ab antiquiore Sancti nostri biographo Vita complectitur, non parum in adjunctis discrepare. Præterquam enim, quod hæc sepulturæ in sterquilino non meminerit, prodigium non publice in ecclesia, uti hic Puteanus ait, sed intra privatos domus defuncti parietes, cum corpus ejus, terræ mandandum, ad ecclesiam deferendum esset, evenisse refert, licet interim, non secus ac Puteani narratio, rem coram ingenti populi multitudine gestam memoriæ prodatur.

d Fuerint S. Brunonis ætate illæ in Parisiensi defunctorum Officio Lectiones recitatæ, est dubium, uti etiam an, si vere recitatæ fuerint, una ex hisce a vocibus *Responde mihi inceperit*. Ad *Commentarii prævii* num. 228 et seq.

e Sanctum nobili genere Colonie Agrippinatum esse, inter omnes convenit.

f Brunonem scholarum seu, quemadmodum hic scribitur, scholarium, non Parisiensem, sed Remensium magistrum existisse, in ejus elogio, *Commentarii prævii* num. 7 dato, diserte traditur. Neque vero Sanctus, dato etiam, eum ferale damnati prodigio Parisiis adfuisse, litteras unquam ibi docuit, uti ostendunt, quæ huc facientia *Comment. prævii* § 8 adduci in medium.

g In primis scilicet duo *Commentarii*, quorum alterum in *Psalmos*, alterum in omnes S. Pauli Apostoli *Epistolas* concinnavit. Ad *Commentarii prævii* § 42.

h De Landuino, aliisque, quos Sanctus allocutus hic memoratur, uti etiam de S. Rufi monasterio videtur, quæ *Commentarii prævii* num. 455 et aliquot seqq. adducta sunt.

i Ad divitem Epulonem hic alluditur.

k Marci cap. 1, v. 13.

l Ita fere *Lucæ* cap. 15, v. 3.

m *Matthæi* cap. 11, v. 11.

n *Matthæi* 5, v. 2.

o Ita fere *Lucæ* 5, v. 7 et 8.

p *Act.* 5, v. 19.

q *Act.* 2, v. 58.

r *Jeremiæ* cap. 18, v. 8.

s *Ecclesiastici* cap. 2, v. 22.

t *Proverborum* cap. 1, v. 24, et quatuor seqq.

u *Epist. 1 Joannis*, cap. 2, v. 16.

x Ita fere *Osee* cap. 4, v. 1.

y Paulo aliter *Jeremiæ* 4, v. 25 et binis seqq.

z Non quod ea haud fuerint vere penitenti peccata antecedentia remissa, sed quod, qui relabitur, relatum ex eadem fructum amittat.

aa *Eam* scilicet, qua quis, relicto peccato, ad perfectionem contendat.

bb *Lucæ* cap. 14, v. 55.

cc Ita fere *Matthæi* cap. 19, v. 21.

dd *Matthæi* 19, v. 25.

ce Ita fere *Proverborum* cap. 11, v. 28.

ff *Ecclesiastici* 41, v. 10.

gg *Epist. 1 ad Timotheum* cap. 6, v. 9.

hh *Adi Psalmum* 54, v. 5, et quinque seqq.

ii *Psalmi* 62, v. 5.

kk *Exodi* cap. 5, v. 3.

ll Ita fere *Jeremiæ* cap. 9, v. 2.

mm *Threnorum* cap. 5, v. 27 et 28.

nn Ita fere *Osee* cap. 2, v. 14.

oo *Cantic. Canticor.* cap. 8, v. 5.

pp De hoc monasterio videtur *Commentarium prævium* num. 456.

qq De sancto hoc antistite, de quo ad diem 1 Aprilis, quo colitur, actum apud nos jam est, videtur etiam, quæ *Vitæ præced. subnexa sunt*, *Annotationa ad lit. g.*

rr Guigo, de S. Brunone ejusque sociis, ad S. Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, accedentibus, in scripta a se Sancti hujus antistitis Vita verba faciens, solum ex illis Hugonem, qui capellanus dicebatur, sacerdotio functum fuisse, tradit; illum autem Puteanus ita hic interpretatur, ut significatum duntaxat voluerit, Hugonem tunc solum existisse, non quidem qui sacerdotio initiatus esset, sed qui præterea dignitate seu canonici seu pastoris auctus foret? Verum hujusmodi interpretationem verbis Guigonis (vide hæc *ment. prævii* num. 442) parum admodum esse accommodam, quis non videat?

ss *Ezechielis* 18, v. 21 et sequenti: Si... impius egerit penitentiam, ... omnium iniquitatum ejus... non recordabor.

tt *Apocalypseo* 18, v. 7.

uu *Deuteronom.* 23, v. 2.

xx Ita fere *Jeremiæ* 31, v. 6.

yy *Jeremiæ* 30, v. 8.

zz *Jeremiæ* 48, v. 6.

aaa Ita fere *Zachariæ* 2, v. 6.

bbb Ita fere *Jobi* 19, v. 29.

ccc *Cant. Cantic.* 8, v. 14.

ddd *Benigna* interpretatione hic indiget biographus; neque enim, Jonam, uti velle videtur, perisse seu damnatum esse, putandum est.

eee *Adi*, quæ in *Vitæ præced. ad lit. h* annotata sunt.

CAPUT II.

Bruno una cum sociis suis ad Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, venit, Cartusie eremum ab eo obtinet, austere admodum in hac vivit, ac post sexennium circiter a Pontifice evocatur, vocantique obtemperare statuit.

Factum est autem, dum appropinquarent civitati, vidit idem episcopus in somnis Deum, in solitudine Carthusie dignum sibi habitaculum construendum. Vidit etiam stellas septem aureas, in modum coronæ dispositas, a terra paululum

AUCTORE
FRANCISCO
A. PUTEO.

Sanctus ejus-
que socii Gra-
tianopolim
adveniant,
benigneque
ab Hugone
episcopo,